

האירורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, כ"א אייר התשפ"ו

חולין ח' – שחיטה בסכין לוחטת, ובסכין של איסור, ונהלי עבודת השוחט

שאלות:

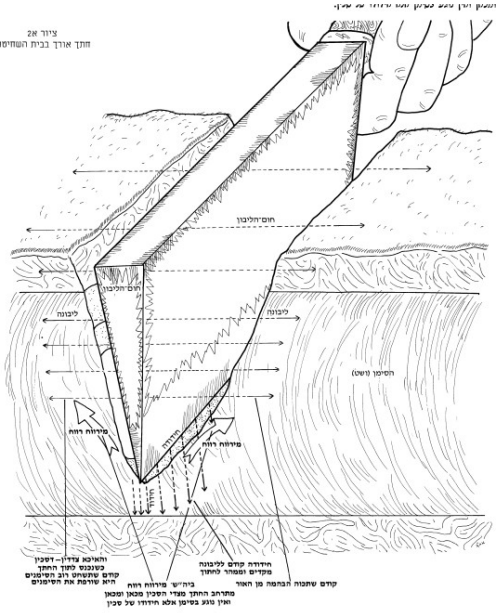
1. גדעון שחט תרנגולת בסכין לוחטת, האם התרנגולת נחשבת טריפה?

שחיטה בסכין לוחטת

רבי זירא אמר בשם שמואל, שאם אדם חימם סכין באש עד שהיא נהייתה לוחטת (ליבון) ושחט איתה – השחיטה כשרה.

הגמרא מסבירה שהחיתוך של חוד הסכין קורה לפני שהחום של הליבון מספיק לשרוף את סימני השחיטה ולהטריף את הבהמה, שהרי אפילו נקב בסימנים נחשב טריפה.

הגמרא מקשה שהצדדים הלוהטים של הסכין עלולים לשרוף את הבשר, ומתמצת שבית השחיטה מתרחב הצדדים מתפשטים לצד בזמן החיתוך ככה שהסכין לא נוגעת בבשר, עד שקודם נחתכים רוב הסימנים.

הגמרא מקשרת את הדין הזה לדין בדיני נגעים: כשאדם

מכה חברו בשפוד מתכת לוחט החבר יכול ללקות בנגע צרעת, כפי שכתוב בפרשת תזריע. אם הנגע נגרם מהחבטה שלא מהחום של מקור של אש המכה נחשבת "שחין", ואם היא נגרמת מהאש או תולדות האש היא נחשבת "מכווה".

באופן עקרוני אין הבדל בין שחין למכווה. ההבדל ההלכתי נלמד מכך שהתורה חילקה אותם לשתי פרשיות נפרדות, ששחין ומכווה לא מצטרפים זה עם זה לשיעור המינימלי של "גריס" כדי לטמא.

והכלל בנגעים הוא שהפעולה האחרונה מבטלת את הראשונה (אם היה שחין ואחר כך באה מכווה באותו מקום – זה נחשב מכווה). ולכן במקום שהיתה גם מכה וגם כויה, צריך לדעת איזה מהם השפיעה אחרונה כדי לדעת האם זה מצטרף לחצי גריס נוסף של שחין או כויה לטמא.

הגמרא מנסה ללמוד מהדין של שמואל לגבי השחיטה שהיא כשרה, שהחיתוך (החבטה) קודם לחום, ולכן הבהמה כשרה.

אם ככה, אם אדם הוכה בשפוד לוחט – החבטה קדמה לחום האש, והחום שבא בסוף יהפוך את המכה למכווה. הגמרא דוחה את ההוכחה ואומרת שבסכין המצב שונה כי היא חדה, ולכן החיתוך מהיר יותר מהחום, כי הקצה הדק של החוד לא מחזיק הרבה חום, וזה לא פותר את השאלה במקרה של חפץ לא חד.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בסוף הגמרא מנסה להוכיח מברייתא שאומרת שאם אדם נדקר בשפוד לוחט, זה נדון כמכות אש, סימן שהמכה קדמה לכויה, אבל גם כאן הגמרא דוחה את ההוכחה כי גם השיפוד חד.

2. רפאל שחט בהמה שהתגלתה כטריפה, האם צריך להגעיל את הסכין?

סכין של איסור

רב נחמן אמר בשם **רבה בר אבוב** שמותר לשחוט בסכין של עבודה זרה שאסורה בהנאה (כי שוחטים בה קרבנות לעבודה זרה), אבל אסור לחתוך איתה בשר. כי השחיטה נחשבת פעולה של "מקלקל" (בהמה חיה שווה יותר בגלל יכולת עבודה והולדה), ובאיסור הנאה קלוקל לא נחשב הנאה. אבל חיתוך בשר נחשב פעולה של "מתקן", וזאת הנאה שאסורה. **רבא אמר** שיש מקרים שבהם השחיטה נחשבת תיקון (כמו בבהמה שעומדת למות, שהשחיטה מצילה את הבשר שלה), ויש מקרים הפוכים שבהם חיתוך נתחים יקרים של בשר שראויים לשולחנו של אדם חשוב נחשב קלוקל (והערך שלהם יורד כשהם חתוכים).

הגמרא שואלת איך מותר להשתמש בסכין של עבודה זרה בכלל, הרי יש עליה שמנונית אסורה, של נבלות? הגמרא מתרצת שמדובר בסכין חדשה שחתכו בה רק עצים לעבודה זרה, או בסכין ישנה שהכשירו אותה באש (ליבון).

הגמרא מביאה מחלוקת לגבי שחיטה בסכין של גויים שיש עליה שמנונית:

- **רב אומר** שצריך לקלף את שכבת הבשר שבלעה איסור במקום השחיטה (קולף).
- **רבה בר בר חנה אומר** שמספיק לשטוף את המקום במים (מדיח).

הגמרא מנסה לומר שהם חולקים האם מקום השחיטה רותח ובלוע או שהוא צונן. אבל הגמרא מסבירה שאפשר לומר, או ששניהם מסכימים שמקום השחיטה רותח, אבל **רבה בר בר חנה** סובר שהבשר לא בולע כי הסימנים (הקנה והוושט) עסוקים בלהוציא דם, ודבר שמוציא לא בולע באותו זמן.

או שמצד שני אפשר לומר, ששניהם מסכימים שמקום השחיטה צונן, אבל **רב** סובר שהבשר בולע בגלל הלחץ החזק של הסכין ("דוחקא דסכינא"). (ומכיוון שלא נפסקה הלכה בגמרא, **רש"י אומר** שמחמירים בדאורייתא וההלכה היא כמו **רב** שצריך לקלף).

בנוגע לסכין כשרה ששחטו איתה בהמה טריפה, נחלקו **רב אחא ורבינא**: אם צריך להגעיל אותה במים חמים (כי בית השחיטה הוא חם ומבליע), או שמספיק לשטוף במים קרים. וההלכה היא שמספיק במים קרים, ואם יש בגד בלוי שאפשר לקנח איתו בחוזק – אפילו מים לא צריך.

הגמרא שואלת מדוע המחלוקת היא רק לגבי בהמה טריפה, הרי גם בבהמה כשרה, הרי הסכין בלעה בשר לא כשר של אבר מן החי עד גמר השחיטה.

הגמרא מסבירה שלמי שסובר שצריך הגעלה, כי הבשר מתחמם, זה קורה רק בסוף השחיטה כשהבהמה כבר לא נחשבת אבר מן החי.

3. מיכאל השוחט משתמש בסכין השחיטה לחתוך בשר, האם שחיטתו כשרה?

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

נהלי עבודה של השוחט

רב יהודה אמר בשם רב שהשוחט צריך שלוש סכינים: אחת בשביל השחיטה, כדי שלא תיפגם אם הוא ישתמש בה לצרכים אחרים, ואח"כ ישחט בטעות בלי לבדוק אותה, אחת בשביל לחתוך בשר ואחת בשביל לחתוך חלבים (בשביל למכור בשוק שומן שאסור באכילה). הגמרא שואלת למה לא להשתמש בסכין אחת לחיתוך הבשר והחלב, ופשוט קודם לחתוך את הבשר ואחר כך את החלב? הגמרא עונה שיש גזירה שמא השוחט יחתוך קודם את החלב ואחר כך את הבשר באותה בהמה בלי לנקות את הסכין בגלל שהוא טרוד במלאכתו, והשומן האסור יידבק לבשר. הגמרא שואלת: הרי גם כשיש לו שתי סכינים נפרדות הוא יכול להתבלבל ביניהן? הגמרא עונה שברגע שחייבו אותו להחזיק שתי סכינים נפרדות, יש לו "היכר" סימן והוא לא יטעה.

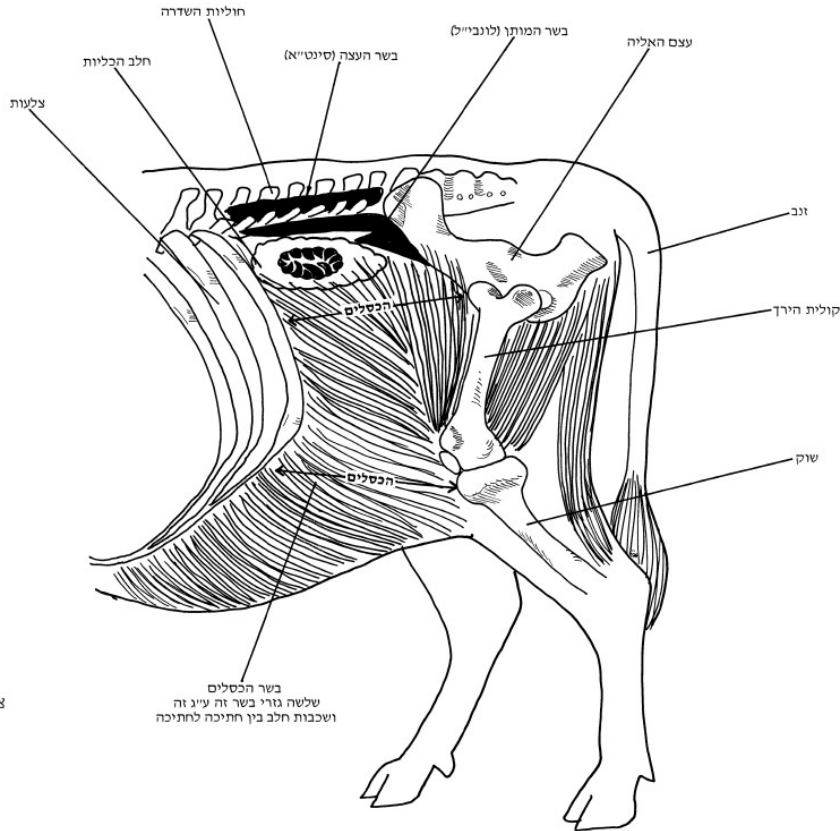
באותו אופן **רב יהודה אמר בשם רב** שהשוחט צריך שני כלים של מים: אחד לשטיפת בשר ואחד לשטיפת חלבים.

הגמרא מסבירה שזה מאותה סיבה – גזירה שמא הוא ישטוף קודם את החלבים והמים יהיו שומניים, ואחרי ככה הוא ישטוף בהם את הבשר והשומן יידבק אליו. גם כאן, הצורך בשני כלים יוצר "היכר" שמונע טעויות.

אמימר אמר בשם רב פפא שאסור להניח כסלים (בשר שכבתי באזור הבטן והירך של הבהמה) שדבוק בהם חלב שעל הכליות, אסור להניח אותם על גבי בשר, כי השומן מתחמם נמס ונוזל ונבלע בבשר.

הגמרא שואלת: אם ככה, גם בכסלים עצמם מונחים בצורה רגילה כשהחלב למעלה החלב שלהם עצמם יכול להיבלע בבשר שלהם? הגמרא עונה שיש קרום עבה שמפסיק בין החלב לבשר.

הגמרא מקשה שגם מלמעלה יש קרום דק שמכסה את החלב מלמעלה, אז למה אסור להניח את הכסלים על גבי הבשר? הגמרא מתרצת שבגלל שהידיים של השוחט ממשמשות בכסלים, הקרום הדק העליון נחלש ומתפורר, ולכן הוא לא עוצר את השומן מלהגיע אל הבשר שנמצא מתחתיו.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

